

УДК 372.785.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-3-10>**Єлизавета ПЛЮЩИК,***orcid.org/0000-0002-5362-3143**старший викладач кафедри мистецької освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(Житомир, Україна) elizavetapluschik42@gmail.com***Василь РУТЕЦЬКИЙ,***orcid.org/0000-0003-4606-4256**доцент (б.в.з.),
доцент кафедри мистецької освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(Житомир, Україна) rutetskyu@ukr.net***Ігор СУБОТНИЦЬКИЙ,***orcid.org/0000-0003-1809-268X**викладач кафедри мистецької освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(Житомир, Україна) subotnickijigor@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ОРКЕСТРАНТІВ ВИШУ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті розбираються особливості фахової і соціальної підготовки майбутніх диригентів та інструменталістів-оркестрантів під час навчання у ВИШУ, які поглиблюють теоретичні знання та формують професійні та соціально значущі якості й уміння студентів. Фахова практика гри в оркестрі є важливим компонентом спеціальної організованої виучки, в процесі якої у студентів формуються професійна готовність до роботи диригента оркестру, зокрема з категорією дітей з особливими освітніми потребами, які вимагають спеціальної уваги і соціальної допомоги.

Доконечними складовими панівної фахової культури виступає прийняття норм та соціальних цінностей педагога, яка пов'язана з особистісним розвитком майбутнього викладача-оркестранта.

Отже, підготовка майбутніх інструменталістів-оркестрантів передбачає поєднання теоретичних знань, практичних умінь і навичок їх застосування у професійній та соціальній діяльності.

Одним із складників професійної та соціальної підготовки студентів-оркестрантів є фахова практика, задачами якої видаються: формування професійного мислення, умінь і навичок розв'язувати практичні задачі; забезпечення та оволодіння формами і методами гри на певному оркестровому інструменті, підтримки та усвідомлення студентами своїх особистісних рис і рівня підготовки до майбутньої професійної діяльності. Важливою складовою проходження оркестрової практики є готовність студента до виконання практичної роботи, що визначається рівнем професійної грамоти та педагогічно-соціальної готовності.

Під час проходження оркестрової практики студенти залучаються до індивідуальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, вивчають їх здібності, шукають спеціальні методи роботи над музичним твором, результатом чого виступає формування необхідних професійних та соціальних вмінь до роботи з такими учнями, закріплюються теоретичні знання та відбувається розвиток професійно-соціальних значимих якостей особистості диригента-оркестранта.

Ключові слова: професійна практика, соціальна підготовка, гра в оркестрі, професійні та соціально значущі якості та вміння.

Elizaveta PLUSCHIK,

orcid.org/0000-0002-5362-3143

Senior Lecturer at the Department of Art Education

Zhytomyr Ivan Franko State University

(Zhytomyr, Ukraine) elizavetapluschnik42@gmail.com

Vasil RUTETSKY,

orcid.org/0000-0003-4606-4256

Associate Professor (BSc),

Associate Professor of Art Education

Ivan Franko State University

(Zhytomyr, Ukraine) rutetskyy@ukr.net

Igor SUBOTNYTSKY,

orcid.org/0000-0003-1809-268X

Lecturer at the Department of Art Education

Zhytomyr Ivan Franko State University

(Zhytomyr, Ukraine) subotnickijigor@gmail.com

PECULIARITIES OF PROFESSIONAL AND SOCIAL TRAINING OF HIGHER ORCHESTRATORS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS TO WORK WITH CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

The article examines the features of professional and social training of future conductors and instrumentalists during their studies at the university, which deepen theoretical knowledge and form professional and socially significant qualities and skills of students. Professional practice of playing in an orchestra is an important component of special organized learning, in the process of which students develop professional readiness to work as an orchestra conductor, in particular with the category of children with special educational needs who require special attention and social assistance.

The final components of the dominant professional culture is the adoption of norms and social values of the teacher, which is associated with the personal development of the future teacher-orchestrator.

Thus, the training of future instrumentalists involves a combination of theoretical knowledge, practical skills and abilities to apply them in professional and social activities.

One of the components of professional and social training of students-orchestrators is professional practice, the tasks of which are: the formation of professional thinking, skills and abilities to solve practical problems; providing and mastering the forms and methods of playing a certain orchestral instrument, support and awareness of students of their personal traits and level of preparation for future professional activities. An important component of orchestral practice is the student's readiness to perform practical work, which is determined by the level of professional literacy and pedagogical and social readiness.

During the orchestral practice, students are involved in individual work with children with special educational needs, study their abilities, look for special methods of working on a piece of music, resulting in the formation of necessary professional and social skills to work with such students, consolidate theoretical knowledge and develop professionally and socially significant qualities of the personality of the conductor-orchestrator.

Key words: *professional practice, social training, playing in an orchestra, professional and socially significant qualities and skills.*

Постановка проблеми. На сьогочасному етапі розвитку оркестрової діяльності актуальним є питання удосконалення професійної підготовки майбутніх практичних оркестрантів-інструменталістів. Професійне становлення особистості оркестранта охоплює весь період практичної функції фахівця, що формує в період навчання у ВИШУ й триває протягом усього професійного життя музиканта-виконавця.

Аналіз досліджень. Підготовка майбутнього фахівця в галузі практики гри в оркестрі включає формування теоретичних знань та набуття навичок практичної роботи. Теоретичні й мето-

дологічні засади професійної підготовки майбутніх практичних оркестрантів розглядаються у працях Большакова О., Воеводина В.В., Климової Л.А., Лапченка В., Роговської Є.В. та Рутецького В.В. (Роговська, Рутецький, Житомир, 2014:13_16).

У науковій літературі підготовка майбутніх інструменталістів-оркестрантів розглядається як період професійного становлення, хід розросту професійно багатозначних якостей та здібностей, професійних знань і вмінь, що супроводжується діяльним якісним трансформацією особистістю його внутрішнього світу, що приводить до

нового способу життєдіяльності – творчої само-реалізації.

Мета статті. Особливості фахової підготовки та зміст навчання майбутніх студентів-оркестрантів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в процесі навчання у ВИШу обов'язково має включати формування особистості справжнього педагога, його соціальної відповідальності.

Виклад основного матеріалу. Зміст навчання повинен складатися із:

- загальнотеоретичних основ педагогіки і загальної психології;
- теоретико – методичних основ гри на певному музичному інструменті та гри в оркестрі;
- конкретного виду практичної роботи на певному оркестровому інструменті, це забезпечить формування практичних навичок, умінь, володіння технологіями виконавства.

Розвиток особистості майбутнього оркестранта-інструменталіста відбувається на основі формування у нього професійної, педагогічної та соціальної культури, що включають в себе такі складники:

- культуру комунікації;
- культуру мислення та мовлення;
- емоційну культуру – стриманість, повага до дитини.

Доконечними складовими панівної фахової культури виступає прийняття норм та цінностей педагога, яка пов'язана з особистісним розвитком майбутнього викладача-оркестранта.

Отже, підготовка майбутніх інструменталістів-оркестрантів передбачає поєднання теоретичних знань, практичних умінь і навичок їх застосування у професійній діяльності.

Мета статті – визначити й атестувати складові елементи фахової і соціальної підготовки майбутніх інструменталістів-оркестрантів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в процесі навчання у ВИШу.

Одним із складників професійної підготовки студентів-оркестрантів є фахова практика, задачами якої видаються: формування професійного мислення, умінь і навичок розв'язувати практичні задачі; забезпечення та оволодіння формами і методами гри на певному оркестровому інструменті, підтримки усвідомленню студентами своїх особистісних рис і рівня підготовки до майбутньої професійної діяльності. Важливою складовою проходження оркестрової практики є готовність студента до виконання практичної роботи, що визначається рівнем професійної грамоти та педагогічної та соціальної готовності.

Під час проходження оркестрової практики студенти повинні сформувані та закріпити такі вміння: відзначувати, вміти професійно порозумітися, застосовувати різні методи роботи на музичному інструменті, організовувати власну професійну та соціальну діяльність та аналізувати її результати.

Програма оркестрової практики студентів поділяється на ознайомлювальну та навчальну. Головними принципами організації цієї практики можна визначити таким чином: вибір об'єкту практики у відповідності з інтересами, нахилами і здібностями студентів, самостійність, можливість виявити себе, дослідити та апробувати знання на практиці.

Дослідження потребує детального розгляду поняття особливі освітні потреби, яке має чіткий характер, позаяк використовується в педагогіці. До категорії з особливими освітніми потребами відносять дітей з проблемами у розвитку, які не мають гостро вираженої клініко-патологічної характеристики.

Серед від'ємних чинників, які впливають на дітей з особливими освітніми потребами, є фізичні недоліки, занедбаність, відсутність розвиваючого середовища.

Під час проходження оркестрової практики студенти детально проводять збір необхідної інформації про дітей, здійснюють аналіз їх музичних здібностей, розробляють план роботи над музичним твором та заходи соціальної безпеки.

У результаті проходження оркестрової практики у студентів формується професійна та соціальна готовність до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами яка складається з:

- розуміння професійних задач, оцінку їх значимості та знання способів вирішення;
- почуття професійної та соціальної відповідальності, впевненості в своїх силах;
- потреба вирішувати завдання, цікавість до процесу їх вирішення, прагнення до успіху;

Перед системою вищої професійної освіти постає не лише мета – підготовка майбутнього фахівця, але й створення умов для становлення професійної та соціальної готрвності роботи не тільки із здоровими дітьми, а й з дітьми з особливими освітніми потребами. Ефективність педагогічного процесу залежить від установ, в яких він діється, а процес формування студента-педагога нездійснений без створення належних умов, що доставляють його успішність. Цілком методично, що наслідок формування педагогічної компетентності в оркестрому класі із дітьми з особливими освітніми потребами значною мірою залежить від

створення необхідних організаційно-педагогічних умов.

Вивчення мистецьких дисциплін має свої особливості й певним чином відрізняється від інших освітніх предметів. Мистецькі твори пропонують художні образи, що звернені до сенсорної сфери людини й спрямовані на те, щоб захопити її, примусити співчувати та співпереживати. Тому процес художнього пізнання дітьми з особливими освітніми потребами важливо збагатити засобами, які б давали можливість стимулювати оригінальні вияви душевних реакцій і створити необхідні умови для творчого самовираження дітей з особливими освітніми потребами. Як один із видів мистецтва, музика узагальнює багатовіковий людський досвід духовно-емоційного ставлення до світу і є унікальним засобом творчого розвитку таких учнів.

Висновки. Отже, основним напрямком діяльності студентів-оркестрантів є оптимізація спілкування дитини з особливими освітніми потребами з дорослими музикантами, формування у неї почуття власної самоповаги, впевненості у собі, розвиток вміння ставити перед собою цілі та володіти собою. Студенти залучаються до педагогічної та соціальної роботи, використовують такі методи роботи: спостереження, бесіди з вчителями, батьками, дитиною.

Таким чином, під час оркестрової практики студенти поглиблюють і закріплюють теоретичні знання, отримані в процесі навчання в університеті, вчаться застосовувати їх на практиці, виробляють уміння професійно спілкуватися з дітьми з особливими освітніми потребами і проводити індивідуальні заняття з ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Роговська Є. В., Рутецький В. В. Оркестр народних інструментів : навчально-методичний посібник / Є. В. Роговська, В. В. Рутецький. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 220 с.

REFERENCES

1. Rohovska Ye. V., Rutetskyi V. V. Orkestr narodnykh instrumentiv : navchalno-metodychnyi posibnyk [Orchestra of folk instruments]. Zhytomyr: State University named after I. Franka, 2014. 220 p. [in Ukrainian].